

Державна служба України з надзвичайних ситуацій

**ІНСТИТУТ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ
У СФЕРІ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ**

**ПОЛОЖЕННЯ
ПРО ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ**

Київ

1. Загальні положення

1.1. Положення про дистанційне навчання (далі - Положення) Інституту державного управління у сфері цивільного захисту (далі - ІДУЦЗ) є нормативним документом, який регламентує організацію процесу дистанційного навчання в ІДУЦЗ.

1.2. У своїй роботі з упровадження дистанційного навчання ІДУЦЗ керується:

- Конституцією України (статті 41, 54);
- Цивільним кодексом України (статті 418-448);
- Законом України «Про вищу освіту» (від 01.07.2014 р. № 1556-VII);
- Законом України «Про Національну програму інформатизації» (від 04.02.1998 р. № 74/98-ВР);
- Законом України «Про авторське право і суміжні права» (від 23.12.1993 р. № 3792-XII);
- Законом України «Про інформацію» (від 02.10.1992 р. № 2657-XII);
- Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо правової охорони інтелектуальної власності» (від 22.05.2003 р. № 850-IV);
- Постановою Кабінету Міністрів України «Про державну реєстрацію авторського права і договорів, які стосуються права автора на твір» (від 27.12.2001 р. № 1756);
- Постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження Програми розвитку системи дистанційного навчання на 2004-2006 роки» (від 23.09.2003 р. № 1494);
- Наказом МОН України від 25.04.2013 р. № 466 «Про затвердження Положення про дистанційне навчання;
- Наказом МОН України від 01.06.2013 р. № 660 «Про внесення змін до Положення про дистанційне навчання»;
- Наказом МОН України від 30.10.2013 р. № 1518 «Про затвердження Вимог до вищих навчальних закладів та закладів післядипломної освіти, наукових, освітньо-наукових установ, що надають освітні послуги за дистанційною формою навчання з підготовки та підвищення кваліфікації фахівців за акредитованими напрямками і спеціальностями»;
- Наказом ІДУЦЗ від 29.08.2014 р. № 181 «Про організацію навчального процесу в Інституті державного управління у сфері цивільного захисту у 2014/2015 навчальному році».

1.3. Дистанційне навчання - це індивідуалізований процес набуття поглиблених знань, практичних умінь, навичок і способів пізнавальної діяльності, який відбувається за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників навчального процесу.

З метою забезпечення інноваційно-креативного рівня сформованості вмінь та навичок осіб, що підвищують кваліфікацію, або отримують другу вищу освіту в широкому сенсі, дистанційне навчання в ІДУЦЗ проводиться за кредитно-модульною системою організації навчального процесу у

спеціалізованому веб-середовищі, яке створене на основі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій.

У процесі дистанційного навчання використовуються дистанційні курси - інформаційні продукти, які є достатніми для вивчення окремих навчальних дисциплін.

1.4. Організація і забезпечення дистанційної форми навчання в ІДУЦЗ покладається на Сектор дистанційного навчання (далі - СДН). СДН є структурним підрозділом ІДУЦЗ з нормативно-правовою базою, організаційною структурою, кадровим, системотехнічним та матеріально-технічним забезпеченням. Завданням СДН є впровадження дистанційної форми навчання для всіх видів освітньої діяльності ІДУЦЗ.

2. Цілі і завдання дистанційного навчання

2.1. Мета впровадження дистанційної форми навчання:

- реалізація інноваційно-креативної складової ідеології вивчення дисциплін, надання слухачам можливості отримати поглиблені знання, набути уміння та навички систематичного подальшого професійного самовдосконалення відповідно до обраної спеціальності, навчальної програми з використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій за місцем проживання або тимчасового перебування;

- набуття методологічного та технологічного досвіду для створення в ІДУЦЗ системи дистанційної освіти.

2.2. Основними завданнями ІДУЦЗ з впровадження дистанційного навчання є:

- розширення доступу різних категорій слухачів до якісного навчання за відповідними програмами;

- забезпечення індивідуалізації навчання відповідно до потреб, особливостей і можливостей слухачів;

- підвищення якості та ефективності навчання шляхом застосування сучасних освітніх технологій;

- створення додаткових можливостей спілкування викладачів і слухачів у межах активного творчого навчання;

- забезпечення контролю якості освіти.

2.3. Дистанційне навчання може використовуватися як:

- технологія організації навчального процесу заочної форми навчання;
- технологія організації підвищення кваліфікації та перепідготовки кадрів;

- окрема форма навчання.

2.4. Дистанційна форма навчання є особливою формою навчання осіб, які мають відповідний освітній рівень, для здобуття ними певного рівня освіти шляхом дистанційного вивчення навчальних дисциплін і складання заліків, екзаменів та проходження інших форм підсумкового контролю, передбачених

навчальним планом. Дистанційна форма навчання застосовується для всіх рівнів вищої освіти за всіма напрямками підготовки і спеціальностей, а також для надання освітніх послуг, пов'язаних із здобуттям другої вищої освіти, вивчення окремих дистанційних курсів дисциплін, проведення наукових досліджень, підвищення кваліфікації тощо.

2.5. Обсяг, структура і якість знань, умінь та навичок, що надаються дистанційно, мають відповідати вимогам державного стандарту освіти, встановленого для відповідного освітньо-кваліфікаційного рівня.

2.6. Порядок відбору слухачів та умови зарахування на навчання за дистанційною формою визначає ІДУЦЗ.

2.7. Кількість слухачів, що навчаються за дистанційною формою визначається рішенням Вченої ради ІДУЦЗ в межах ліцензійного обсягу підготовки.

Нормативна чисельність слухачів, що навчаються за дистанційною формою, становить один викладач на вісімнадцять слухачів.

2.8. Перелік навчальних дисциплін і форм організації навчання, за якими забезпечується дистанційне навчання або використання його елементів, визначає ІДУЦЗ.

3. Структура і функції СДН

3.1. СДН забезпечує розміщення і збереження атестованих дистанційних навчальних курсів на інформаційно-освітньому сайті дистанційного навчання ІДУЦЗ (<http://iducz.mns.gov.ua>).

3.2. Атестовані дистанційні курси є розподіленим інформаційним ресурсом, який розташовано на сервері ІДУЦЗ з централізованою системою управління ним та захисту від несанкціонованого доступу.

3.3. СДН забезпечує:

- поточну координацію робіт щодо розвитку дистанційного навчання, зокрема з розроблення нормативних документів щодо діяльності СДН, наукових основ дистанційного навчання, у тому числі технологій дистанційного навчання і його науково-методичного, системотехнічного, кадрового та матеріально-технічного забезпечення, а також розроблення критеріїв, засобів і систем контролю якості дистанційного навчання;

- створення та технічну підтримку банку атестованих дистанційних курсів;

- здійснення освітньої діяльності за технологіями дистанційного навчання;

- підвищення кваліфікації викладачів з технологій дистанційного навчання;

- участь у міжнародному співробітництві у сфері дистанційного навчання;
- апробацію нових дистанційних курсів в умовах реального навчального процесу;
- розроблення дидактичного та методичного забезпечення дистанційних курсів.

4. Управління системою дистанційного навчання

4.1. Загальне управління системою дистанційного навчання здійснює начальник ІДУЦЗ, забезпечуючи:

- проведення заходів для здійснення дистанційного навчання за обраними напрямками (спеціальностями) за всіма видами освітньої діяльності;
- фінансову підтримку дистанційного навчання;
- контроль якості та мотивацію учасників упровадження дистанційного навчання в ІДУЦЗ.

4.2. Оперативне управління системою дистанційного навчання здійснює заступник начальника ІДУЦЗ з навчальної роботи, до посадових обов'язків якого входить упровадження та розвиток дистанційного навчання, забезпечуючи:

- науково-методичну, системо-технічну та матеріально-технічну підтримку дистанційного навчання в ІДУЦЗ;
- організацію підготовки та підвищення кваліфікації викладачів з дистанційної форми навчання;
- подання на зовнішню атестацію розроблених в ІДУЦЗ дистанційних курсів.

5. Стандарти у дистанційному навчанні

5.1. Дистанційна форма навчання базується на державних стандартах вищої, професійно-технічної та загальної середньої освіти і технологіях дистанційного навчання.

5.2. Інформаційний і функціональний контент дистанційних курсів та управління ними повинні відповідати міжнародним стандартам дистанційних курсів, сформульованим у SCORM (Sharable Courseware Object Reference Model), і вимогам Міністерства освіти і науки України.

6. Організаційні засади системи дистанційного навчання

6.1. СДН має право створювати власну розгалужену структуру із підрозділів, як в самому ІДУЦЗ, так і в інших навчальних закладах, у тому числі закордонних, спільно з аналогічними структурними підрозділами цих навчальних закладів, на підставі укладених угод про співробітництво і відповідно до чинного законодавства.

6.2. Створення та поповнення інформаційних ресурсів дистанційних курсів ІДУЦЗ здійснюється, переважно, викладачами ІДУЦЗ.

Особисті немайнові права інтелектуальної власності на дистанційні курси, що були розроблені працівниками ІДУЦЗ у порядку виконання службових обов'язків відповідно до службового завдання належать цим працівникам.

Усі майнові права інтелектуальної власності на дистанційні курси, що були розроблені працівниками ІДУЦЗ в рамках їх робочого часу, відповідно до Колективного договору і закону України «Про авторське право і суміжні права» належать ІДУЦЗ.

6.3. ІДУЦЗ отримує майнові права та право самостійного використання дистанційних курсів, які розроблені як юридичними, так і фізичними особами на договірних засадах при повному збереженні авторських прав.

6.4. Функціонування банку атестованих дистанційних курсів здійснюється при повному збереженні авторських прав на дистанційні курси.

6.5. ІДУЦЗ з метою апробації нових дистанційних курсів організовує дистанційне навчання після розгляду та схвалення матеріалів курсів методичною радою ІДУЦЗ.

6.6. ІДУЦЗ забезпечує використання у навчальному процесі атестованих дистанційних курсів та проводить внутрішній моніторинг якості дистанційного навчання в ІДУЦЗ.

7. Організація навчального процесу за дистанційною формою навчання

7.1. Учасниками навчального процесу, що відбувається за дистанційною формою навчання, є:

- особи, які навчаються (далі за текстом - слухачі);
- науково-педагогічні працівники (далі за текстом - викладачі);
- фахівці з інформаційних технологій, адміністратори дистанційного навчання, програмісти, методисти, оператори тощо (далі за текстом - персонал).

7.1.1. Взаємовідносини між учасниками навчального процесу за дистанційною формою навчання регулюються відповідними договорами.

7.1.2. Викладачі дистанційного курсу можуть мати різні права та обов'язки:

- автор курсу - викладач, який розробляє, редагує та підтримує курс, консультує слухачів, перевіряє та оцінює їх роботи. Автор (або автори) відповідає за якість і зміст курсу, він володіє особистим немайновим правом інтелектуальної власності на дистанційний курс;

- викладач-асистент (тьютор) - викладач, який проводить навчальну роботу у дистанційній формі, консультує слухачів, перевіряє та оцінює їх роботи, але не має права редагувати курс. Призначається рішенням відповідної кафедри або спільним рішенням кафедр, якщо навчальне навантаження з дисципліни закріплене за кількома кафедрами.

7.1.3. Викладачі, які забезпечують навчальний процес за дистанційною формою навчання, повинні мати необхідний кваліфікаційний рівень з технологій дистанційного навчання.

7.1.4. Робочий час викладачів, які забезпечують дистанційне навчання, для виконання навчальних, методичних, наукових, організаційних та інших робіт регламентується відповідно до чинного законодавства.

7.1.5. Навчатися в ІДУЦЗ за дистанційною формою навчання мають право громадяни України, іноземні громадяни й особи без громадянства відповідно до чинного законодавства та міжнародних угод.

7.1.6. Строк навчання за дистанційною формою має бути таким, як і за заочною формою за відповідними освітньо-кваліфікаційними рівнями, напрямами підготовки та спеціальностями.

7.1.7. Випускники ІДУЦЗ, які успішно закінчили повний курс навчання за дистанційною формою навчання і пройшли державну атестацію, одержують відповідні документи державного зразка про освіту.

7.2. Особливості організації навчального процесу дистанційної освіти

7.2.1. Навчальний процес дистанційного навчання в ІДУЦЗ організовується на підставі навчальних планів, розроблених на основі галузевих стандартів вищої освіти і вимог до всіх елементів технологій дистанційного навчання.

7.2.2. Навчальний процес за дистанційною формою в ІДУЦЗ здійснюється у наступних видах: навчальні заняття; виконання проектних завдань; практична підготовка; контрольні заходи.

7.2.3. Основними видами навчальних занять при дистанційному навчанні в ІДУЦЗ є: самостійне вивчення навчального матеріалу дистанційного курсу, лекція, консультація, семінар, дискусія, практичне заняття.

7.2.4. Самостійне вивчення передбачає використання навчальних матеріалів дистанційних курсів, які слухачі отримують через Інтернет. Вимоги щодо самостійного вивчення навчального матеріалу конкретної дисципліни визначаються програмою навчальної дисципліни, методичними вказівками, інструкціями і завданнями, що містяться в дистанційному курсі.

7.2.5. Лекція - один із видів навчального заняття в дистанційному навчанні, на якому слухачі отримують аудіовізуальну інформацію лекційного матеріалу через засоби телекомунікаційного зв'язку як у синхронному режимі, коли слухачі можуть отримувати інформацію від лектора і ставити йому запитання в реальному вимірі часу, так і в асинхронному, коли слухачі отримують аудіовізуальний запис лекційного матеріалу. Допускається викладення лекційного матеріалу у вигляді веб-сторінок або у форматі PDF.

7.2.6. Консультація - це елемент навчального процесу, за яким слухачі дистанційно отримують відповіді від викладача на конкретні запитання або пояснення певних теоретичних положень чи аспектів їх практичного застосування (у формі чату, форуму та особистих повідомлень).

7.2.7. Семінар - це навчальне заняття, що заплановане програмою навчання, під час якого відбувається обговорення вивченої теми, до якого слухачі готують тези виступів на підставі виконаних завдань.

7.2.8. Дискусія - це навчальне заняття, проведення якого визначається викладачем у зв'язку з необхідністю вирішення поточної проблеми, що виникла у слухачів у ході навчання, шляхом обговорення її слухачами з викладачем та між собою (у вигляді форуму, чату).

7.2.9. Практичне заняття - це навчальне заняття, під час якого відбувається детальний розгляд слухачами окремих теоретичних положень навчальної дисципліни та формуються вміння і навички їхнього практичного застосування шляхом індивідуального виконання ними завдань, сформульованих у дистанційному курсі. Практичні заняття виконуються дистанційно, результати для перевірки розміщуються в дистанційному курсі на сайті ІДУЦЗ.

7.2.10. Виконання проектних завдань у дистанційному навчанні передбачає розроблення курсових проектів (курсівих, контрольних, розрахунково-графічних робіт або завдань) та дипломного проекту (роботи), які виконуються слухачами самостійно за можливостей консультування керівниками проектів та призначеними консультантами через форуми або очно. Виконані дистанційно розрахунково-графічні, контрольні роботи та курсові проекти оформлюються слухачами в електронному вигляді і перевіряються викладачем на сайті ІДУЦЗ.

Дипломні проекти подаються слухачами до Державної екзаменаційної комісії (далі - ДЕК) особисто, на паперовому та електронних носіях. Захист дипломних проектів відбувається очно перед відповідними ДЕКА згідно з чинним в ІДУЦЗ порядком.

Дипломні проекти зберігаються в архіві ІДУЦЗ згідно з чинними правилами.

7.2.11. Контрольні заходи для слухачів дистанційної форми навчання передбачають самоконтроль, вхідний, поточний, рубіжний та підсумковий

контроль. Самоконтроль є первинною формою контролю знань слухачів, який обов'язково забезпечується структурою та організацією будь-якого дистанційного курсу. Основною формою вхідного, поточного та рубіжного контролю є тестування. Крім того, поточний контроль здійснюється під час проведення практичних, семінарських занять та дискусій.

7.2.12. Оцінювання результатів практичних робіт відбувається викладачем дистанційно; в випадках оцінювання робіт, які представлені не в електронному вигляді - очно; оцінювання результатів тестування - переважно автоматично.

7.2.13. Іспити та заліки складаються слухачами в період екзаменаційних сесій або за індивідуальним графіком, який затверджується начальником ІДУЦЗ.

7.2.14. До розроблення і впровадження механізму гарантованої ідентифікації учасників процесу дистанційного навчання іспити та заліки складаються очно або дистанційно у присутності відповідальної особи, яка має повноваження щодо ідентифікації особи слухача.

7.2.15. Результати поточного та семестрового контролю (іспитів та диференційованих заліків) оцінюються у порядку, що визначається Міністерством освіти і науки України, та у відповідності з діючим Положенням про екзаменаційну сесію.

7.2.16. Результати семестрового контролю зберігаються в електронному вигляді та дублюються на паперових носіях (екзаменаційних та залікових відомостях, залікових книжках).

8. Забезпечення дистанційного навчання

8.1. Забезпечення дистанційного навчання включає такі складові: науково-методичне забезпечення; кадрове забезпечення; системотехнічне забезпечення; матеріально-технічне забезпечення.

8.2. Науково-методичне забезпечення дистанційного навчання розробляють викладачі ІДУЦЗ. Науково-методичне забезпечення включає:

- наукові основи дистанційного навчання для всіх освітніх рівнів та напрямів підготовки, перепідготовки та (або) розширення профілю (підвищення кваліфікації);
- критерії, засоби і системи контролю якості дистанційного навчання;
- єдині вимоги до навчальних планів, програм і нормативів дистанційного навчання, які відповідають державним стандартам освіти;
- дидактичне та методичне забезпечення дистанційних курсів;
- методики розроблення, апробації та впровадження дистанційних курсів;

- науково-методичні основи функціонування банку атестованих дистанційних курсів.

8.3. Кадрове забезпечення дистанційного навчання реалізується системою перепідготовки та підвищення кваліфікації кадрів з технологій дистанційного навчання таких категорій фахівців:

- педагогічних та науково-педагогічних працівників ІДУЦЗ;
- фахівців з інформаційно-комунікаційних технологій - інженерів, програмістів, системних адміністраторів дистанційного навчання;
- методистів дистанційного навчання;
- експертів дистанційного навчання.

8.4. Усі фахівці, які забезпечують дистанційне навчання, повинні бути атестованими і мати відповідні документи, що підтверджують кваліфікаційний рівень з дистанційного навчання. ІДУЦЗ забезпечує підвищення кваліфікації своїх працівників, які задіяні у дистанційному навчанні, не рідше одного разу на п'ять років обсягом не менше 108 академічних годин.

8.5. Системотехнічне забезпечення включає в себе: апаратну, телекомунікаційну, програмну та інформаційну складові.

8.5.1. До апаратного забезпечення належать: сервери для розміщення дистанційних курсів, веб-сайтів та відповідних сервісних служб; робочі станції для викладачів, а також слухачів, які навчаються дистанційно; мережне обладнання для об'єднання серверів та робочих станцій в єдину локальну систему та їхнього підключення до Інтернет.

8.5.2. Телекомунікаційне забезпечення складається з: телекомунікаційного обладнання, що забезпечує об'єднання мереж, які задіяні в дистанційному навчанні; телекомунікаційного обладнання, що забезпечує необхідну якість та пропускну здатність каналів зв'язку для інтерактивної взаємодії учасників навчального процесу та їхнього доступу до інформаційних ресурсів.

8.5.3. Програмне забезпечення включає: системне програмне забезпечення для підтримки роботи серверів і робочих станцій; прикладне програмне забезпечення для загальної підтримки та адміністрування процесу дистанційного навчання; прикладне програмне забезпечення для створення навчальних матеріалів дистанційних курсів (редактори тексту, графіки, відео, звуку, анімаційні пакети тощо); інше програмне забезпечення, що рекомендується або розповсюджується ІДУЦЗ для його використання особами, що навчаються за дистанційною формою навчання.

8.5.4. До інформаційного забезпечення належать інформаційні ресурси, що використовуються у процесі дистанційного навчання: окремі дистанційні курси, електронні бібліотеки, нормативно-правова база стосовно

дистанційного навчання, інші навчальні ресурси, у тому числі й ті, що є в мережі Інтернет.

8.6. До матеріально-технічного забезпечення належать матеріальні об'єкти та обладнання, що забезпечують процес дистанційного навчання. Вимоги до матеріально-технічного забезпечення ІДУЦЗ визначаються відповідними будівельними та санітарно-гігієнічними нормами.

9. Фінансування у сфері дистанційного навчання

9.1. Фінансування діяльності з дистанційного навчання здійснюється у відповідності з діючим законодавством, в тому числі за рахунок: коштів державного бюджету; коштів фізичних та юридичних осіб, що вносять плату за навчання; виконання господарчих договорів; отриманих грантів; добровільних внесків і пожертв; інших надходжень, не заборонених чинним законодавством.

9.2. Фінансові відносини ІДУЦЗ з організаціями та установами в сфері дистанційного навчання здійснюються на договірних засадах.

10. Міжнародне співробітництво у сфері дистанційного навчання

10.1. Головними напрямками міжнародного співробітництва у сфері дистанційного навчання для ІДУЦЗ є:

- участь у проектах і програмах, спрямованих на входження системи дистанційного навчання України до світової освітньої системи з урахуванням національних інтересів і здобутків вітчизняної освіти, зокрема створення міжнародних віртуальних університетів, до складу яких входять навчальні заклади різних країн;

- участь у проектах і програмах інтегрування національних телекомунікаційних мереж, що задіяні у дистанційному навчанні, в європейські та світові науково-освітні телекомунікаційні мережі;

- проведення спільних наукових досліджень щодо розвитку технологій дистанційного навчання;

- участь у розробленні міжнародних стандартів на технології дистанційного навчання;

- надання послуг, пов'язаних із здобуттям освіти за технологіями дистанційного навчання, іноземним громадянам;

- відрядження за кордон педагогічних, науково-педагогічних працівників та інших фахівців з метою підвищення кваліфікації з дистанційного навчання відповідно до міжнародних договорів України, а також прямих договорів навчальних закладів з іноземними партнерами.

10.2. ІДУЦЗ має право здійснювати міжнародне співробітництво в сфері дистанційного навчання, укладати відповідні договори, встановлювати прямі зв'язки з навчальними закладами іноземних держав, міжнародними організаціями, фондами тощо, згідно з чинним законодавством.